

#metoo och de fem förtalsdomarna

Linnea
Wegerstad

Berättigad kritik mot rättsväsendet eller okontrollerad pöbeljustis? I kölvattnet av #metoo-rörelsen kvarstår spänningen mellan de sociala mediernas virala rätt och rättsväsendets formella rätt. Rättsvetaren Linnea Wegerstad tar sig här an kärnan i den senaste tidens fem #metoo-relaterade förtalsåtal: konflikten mellan rätten att berätta om sexuellt våld och rätten att inte bli föremål för ryktesspridning.

#metoo var en kritik mot rättsväsendets förmåga att skipa rättvisa när det gäller sexualiserat våld och synliggjorde att trots befintlig lagstiftning – sexualbrottslagen samt diskrimineringslagens regler om sexuella trakasserier – har övergrepp kunnat fortgå. Mörkertalet är stort, de anmälningar som görs leder sällan till åtal och andelen friande domar är betydande. Samtidigt har #metoo-rörelsen inte enbart lyft fram rättsväsendets tillkortakommanden utan även utpekat förövare i sociala medier, vilket kan förstås som att rättvisa måste skipas på andra sätt än genom rättsväsendet. Detta har stött på motstånd och i debatten har utpekare anklagats för pöbeljustis, men också polisanmäls och dömts för förtal, såväl i Sverige som i andra länder.¹

I Sverige kan hitintills fem åtal för förtal kopplas till utpekanden i samband med #metoo. I alla utom ett fall har målen avgjorts och samtliga har lett till fällande domar. Under hösten, då rättegångar pågick i två av dessa mål, har debatten främst gällt frågan om kvinnors frihet att berätta om sexuellt våld i förhållande till mäns skydd mot ryktesspridning. Jag vill dock i ljuset av det rådande kriminalpolitiska klimatet, som präglas av repression och individuellt skuldbeläggande, försöka klargöra några andra saker som står på spel med anledning av förtalsdomarna. Därför vill jag rikta blicken mot relationen mellan två olika sätt att uppnå rättvisa: å ena sidan utpekanden i sociala medier (viral rätt) och å andra sidan rättsväsendet (formell rätt).

De fem förtalsdomarna

Genom ärekränkingsbrottet förtal i brottsbalkens 5 kap 1 § skyddas den enskildas ära, heder och goda rykte. Enligt paragrafens första stycke ska den som ”utpekare någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning” dömas för förtal till böter. Enligt paragrafens andra stycke är det dock inte ett brott om utpekaren var skyldig att uttala sig eller om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att hen uttalade sig, om hen kan visa att uppgiften var sann eller att hen hade skäligen grund för den.

Ett centralt dilemma för förtalsbrottets konstruktion är om brottet bör omfatta både sanna och osanna uppgifter, och huruvida det ska vara möjligt för någon som anklagas för förtal att lägga fram bevisning som visar att hens uppgifter är sanna. Den nuvarande lagstiftningen från 1965 innebär en avvägning mellan å ena sidan försvarliga intressen att sprida uppgifter och å andra sidan den enskildes ära.² Avvägningen tar sig uttryck i att domstolen – efter att den konstaterat att den åtalade gjort sig skyldig till förtal enligt lagens första stycke – prövar om den åtalade haft *skyldighet* att uttala sig (till exempel i ett vittnesmål, polisförhör eller myndighetsutredning) eller om det var *försvarligt* att lämna uppgiften (till exempel som en del av nyhetsförmedling eller politisk debatt). Först om domstolen finner att det fanns en sådan skyldighet eller det var försvarligt att lämna uppgiften, får den åtalade visa att uppgiften var sann eller att det fanns skäligen grund för den. Försvarlighetsbedömningen innebär att domstolen ges ett visst utrymme att bedöma klandervärdheten i det enskilda fallet. Domstolen ska då bedöma alla omständigheterna kring lämnandet av uppgifterna, såsom uppgiftens innehåll, till vem uppgiften lämnades och i vilken situation och med vilket syfte.³

Samtliga fem åtal som varit direkt kopplade till #metoo tar upp att den utpekade inte har dömts för något brott avseende de påståenden som utpekaren har gjort. Som påpekats ovan är det inte sanningshalten i uppgifterna som i första

hand är avgörande, utan för att över huvud taget komma till en sådan prövning måste domstolen först ha konstaterat att det var försvarligt att lämna uppgiften. I de fyra fall som hittills har prövats har domstolen i samtliga fall kommit fram till att det inte var försvarligt av den tilltalade att i sociala medier lämna uppgifter om övergrepp. Motiveringarna varierar något. I den första domen, som kom från Södertörns tingsrätt 2018 och avser utpekande av en man som inte är en känd person, konstaterar tingsrätten kort att den tilltalade inte har polisanmält mannen för något sexualbrott och att det inte har framkommit någon rimlig grund för att publicera uppgifterna.

I de andra tre domarna förs längre resonemang angående försvarligheten i uppgiftslämnandet. I domen från Nacka tingsrätt i juli 2019, som rör uttalanden om en filmregissör, konstaterar rätten angående syftet med att lämna uppgifterna – att uppmärksamma strukturella missförhållanden i branschen – att det hade varit möjligt för den tilltalade att göra det utan att peka ut någon gärningsman. Därtill anförs att inläggen har lämnats i två Facebook-grupper med omkring 9 000 medlemmar och att inläggen också har spridits utanför grupperna.

I domen från Södertörns tingsrätt i december 2019, där en politiker har pekats ut, lägger tingsrätten vikt vid att den tilltalades inlägg inte innehåller uppgifter om vad den tilltalade eller hennes barn har varit med om, utan endast beskriver att politikern var pedofil och att han utsatt kvinnor och barn. Enligt rätten kan den som läser inlägget inte själv dra någon slutsats om huruvida politikern handlat på ett felaktigt sätt. Den tilltalade har således inte delat sin berättelse utan pekat ut politikern som en brottslig och klandervärd person. Därtill anförs att det utifrån den tilltalades berättelse om politikerns agerande inte går att dra den slutsats om honom som den tilltalade gjort i sitt inlägg, det vill säga att beskriva personen som pedofil. Rätten anser att uttalandet utgör en allvarlig kränkning av hans personliga integritet. Slutligen beaktar rätten att syftet med utpekandet

var att skada politikern och hans möjlighet att få fortsatta förtroendeuppdrag inom partiet.

Den sista domen rör en utpekad journalist och meddelades av Stockholms tingsrätt i december 2019. Rätten konstaterar inledningsvis att det varit fråga om allvarliga anklagelser som inte bara avser påstående kring vad journalisten gjort mot den tilltalade, utan även att han utsatt andra kvinnor. Vidare beaktas att händelserna låg mer än nio år tillbaka i tiden samt att uppgifterna gjorts tillgängliga för tiotusentals personer. Då journalisten har haft viss betydelse som opinionsbildare anser rätten att han fått räkna med mer kritisk granskning än vad som gäller för gemene person. Men, menar rätten, de lämnade uppgifterna har inte haft någon egentlig koppling till journalistens yrkesroll. Tingsrätten konstaterar att den tilltalades primära syfte med att lämna uppgifterna var att berätta sanningen, men också att varna andra för journalisten. Rätten menar dock att det hade varit fullt möjligt för den tilltalade att tala om händelsen med exempelvis sin familj, sin terapeut och polisen, vilket hon också har gjort. Det anges också att det hade varit möjligt för henne att dela sin berättelse med andra på ett sätt som inte pekade ut journalisten. Då de påstådda övergreppen ligger så långt tillbaka i tiden kan det enligt rätten inte anses vara ett befogat syfte att varna andra. Slutligen anförs att frågor om sexuella övergrepp måste få diskuteras och att det står klart att metoo-rörelsen gav uppmärksamhet åt dessa frågor och ledde till positiva förändringar, samt att namngivningar kan ha bidragit till uppmärksamheten. Det betyder dock inte, anför rätten, att det därför kan anses försvarligt att i det sammanhanget namnge enskilda personer.

Vad som är speciellt med förtalsåtalen kopplade till #metoo i jämförelse med andra mål är att uttalandena har skett som del i ett sammanhang där sexuellt våld uppmärksammas som ett jämställdhetsproblem. Som framgår ovan har tingsrätterna i viss utsträckning beaktat det förhållandet i försvarlighetsbedömningen, men inte i något fall ansett utpekandet vara försvarligt på den grunden. Det kan konstateras att frågan om när det är försvarligt

att lämna vissa uppgifter i hög grad har lämnats till domstolarnas bedömning i varje enskilt fall. I förarbetena till lagen uttalades att det inte kan preciseras närmare i lagen i vilka fall spridande av uppgifter ska anses försvarligt, utan bedömningen måste ”bli beroende av gängse samhälleliga värderingar, som kan komma att förskjutats med samhällsutvecklingen”.⁴ Kort sagt, det finns ett stort tolkningsutrymme i frågan om när ett uppgiftslämnande ska anses vara brottsligt som förtal.

Det är vanskligt att redan nu dra generella slutsatser från de domar som finns, då de än så länge enbart har prövats av tingsrätt. De tre sista domarna har överklagats till hovrätten. Oavsett vilken bedömning högre instans kommer att göra finns all anledning att framöver närmare analysera gränserna för förtalsbrottets tillämpning i det nya landskap som #metoo har skapat kring talet om sexualiserat våld. Det finns dock ett värde att redan i nuläget sätta in förtalsdomarna och #metoo i ett annat kriminalpolitiskt sammanhang. Jag menar att domarna belyser en spänning mellan å ena sidan den sortens rättvisa som det formella rättsväsendet sysslar med och å andra sidan det informella sätt att skipa rättvisa på som utpekandena utgör. Den spänningen framkommer i tillämpningen av förtalsbrottet, då tingsrätterna i några av fallen ovan hänvisar till att den tilltalade kunde ha lämnat uppgiften till polis istället för i sociala medier, men den finns också på en principiell nivå.

Viral och formell rätt

Att namnge förövare i sociala medier – en företeelse som inte är unik för #metoo – har fått namnet digital eller viral rätt(visa), från engelskans *digital justice* eller *viral justice*.⁵ Namnet antyder en positiv inställning till fenomenet där viral rätt ses som ett sätt för en utsatt person att få upprättelse, bli synliggjord och få ett allmänt erkännande av den skada som förövaren orsakat. Här kan utpekandet vara del av en rörelse för social rättvisa, såsom den kollektiva kampen mot sexualiserat våld. En mer negativ benämning, som har framkommit just i diskussionen kring #metoo, är lynchjustis

eller pöbeljustis. Här fokuserar man istället på att den som har hängts ut kan drabbas av negativa konsekvenser, som att bli av med jobbet, inte få sitt arbetskontrakt förnyat eller få ta emot hot mot sig eller sin familj.

I båda fallen figurerar en och samma referenspunkt, nämligen det rättssystem som utmärker rättsstaten och som både förmedlar och reglerar statens våldsmonopol – det vill säga formell rätt. Den som pekar på faran med viral rätt framhåller att de rättsstatliga principerna åsidosätts om anklagelser kan framställas i vilket sammanhang som helst och om dömandet äger rum exempelvis i kommentarsfälten på Facebook; anklagelser om brott ska hanteras inom ramen för rättsväsendet. Pöbeljustis framställs som motsatsen till själva grunden för en välfungerande stat: att det är staten som skipar rättvisa, inte lynchmobben. Den som ser viral rätt som en positiv möjlighet pekar där- emot på den formella rättens brister. Bristerna kan dels finnas på ett konkret plan, såsom dåligt bemötande av brottsoffer, att förundersökningar läggs ner på oklara grunder, eller att beviskravet tolkas på ett orimligt sätt, dels finns en systemkritik, det vill säga att den formella rätten på grund av sin utformning är oförmögen att hantera sexualiserat våld på ett sätt som ger brottsoffer upprättelse.⁶

Jag har tidigare i den här texten förutsatt att vi kan göra en uppdelning i å ena sidan formell rätt, å andra sidan viral rätt. På en nivå kan vi såklart göra en sådan uppdelning; ett övergrepp anmäls eller anmäls inte till polis och kommer således antingen att hanteras av rättsväsendet eller inte göra det. Men om vi istället ser till samtalet om sexuellt våld i ett större perspektiv, som en samhällelig diskurs, influerar den formella rättens tal om sexuellt våld hur sexuellt våld begripliggörs i andra sammanhang, och vice versa. Detsamma gäller brott och rättsskipning. Det är fenomen som inte håller sig inom domstolens väggar utan genomsyrar samhället i många olika avseenden; nyhetsrapporteringen fokuserar i hög grad på brott och "true crime" som genre expanderar inom populärkulturen. Ett annat exempel är att kriminalisering allt mer har kommit

ses som lösningen på många olika sociala och politiska problem.⁷

I svallvågorna av #metoo har den formella rättvisan – rättsväsendet – stundtals framställts som den goda, ordnade och rationella rättvisan, i motsats till den känslomässiga och irrationella pöbeljustisen. I debatten i USA har tanken framförts att det snarare kan vara så att de går hand i hand.⁸ Ett kriminalpolitiskt tonläge präglad av "law and order", där de politiska partierna tävlar om att framföra den hårdaste linjen mot brott och där brottslingar (särskilt sexualbrottslingar) pekas ut som monster, blir till en grund för skambeläggande och utpekande av brottslingar i andra sammanhang än det formellt rättsliga. Vi kan väl alla vara brottsbekämpare och dra vårt strå till stacken för att skapa ett gott, säkert samhälle? I ett svenskt sammanhang är TV3-produktionen "Trolljägarna" ett tydligt exempel och SVT-programmet "Veckans brott" ett annat. Trolljägarna går ut på att söka upp näthatare och andra som trakasserar människor på internet, under förväntning att polisen inte har resurser att ingripa vid den här typen av brott. Uthängningar av förövare är ur det perspektivet inte en företeelse begränsad till #metoo-rörelsen utan en del av ett större skeende där upprätthållandet av lag och ordning ses som en acceptabel verksamhet för gemene person.

Jag menar att #metoo och förtalsdomarna måste ses i ljuset av detta kriminalpolitiska klimat, men att vi ändå i detalj bör undersöka likheter och skillnader mellan formell rätt och viral rätt. När vi tittar närmare på dessa två sätt att skipa rättvisa är det viktigt att inledningsvis uppmärksamma skillnaden mellan de båda vad avser *process* och *konsekvens*, för att synliggöra vem eller vilken institution som har makten över konsekvenserna.

Virala och formella konsekvenser

Med process menar jag det förfarande där skuld eller oskuld fastställs, vare sig det sker på Instagram eller i en domstol; med konsekvens avser jag dels de lagreglerade påföljderna (det vill säga straff) som kan utdömas som ett resultat av att en person anses ha gjort sig skyldig till brott, dels

icke-rättsliga konsekvenser, såsom uppsägning från anställning, förlorat anseende eller status, familjens avståndstagande eller så kallad *deplatforming*, eller deplatformering.

De rättsstatliga principerna riktar främst in sig på processen och de kommer tydligast till uttryck i artikel 6 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Artikeln föreskriver att den som anklagas för brott ska vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling, inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag. Domen ska avkunnas offentligt och den som blivit anklagad för brott ska betraktas som oskyldig till dess att skulden lagligen fastställts. Vidare framkommer vissa minimirättigheter, till exempel att den anklagade ska underrättas om innebörden av och grunden för anklagelsen, få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar, att förhöra vittnen som åberopas och att själv få vittnen inkallade och förhörda.

Det är uppenbart att en process där anklagelser framförs i sociala medier eller andra medier inte kan uppfylla dessa krav. Men kan en sådan uthängning över huvud taget likställas med en anklagelse om brott som framförts till polisen?

Straffrätten som institution i västerländska liberala demokratier karakteriseras av tre dimensioner.⁹ För det första finns det en *strafflagstiftning* som definierar vilka handlingar som utgör brott och vilka påföljder brotten kan få. För det andra har straffrätten en processuell dimension, vilket innebär att det är i *brottmålsrättegången* som man avgör skuld och utdömer straff. Den tredje dimensionen är *straffet*; den som befins skyldig till att ha begått ett brott döms till ett straff. Process och konsekvens är således nödvändigt förbundna med varandra; brott står i relation till straff.

Straffet är en del av statens våldsmonopol och de rättsstatliga principerna har till syfte att lägga band på statens våldsanvändning. Endast under vissa förutsättningar – reglerade i strafflagen – får staten bruka våld på sina medborgare genom att låsa in dem i fängelse eller ta deras egendom. Domstolsprocessen är i sin tur till för att säkerställa att

förutsättningarna som anges i strafflagstiftningen är uppfyllda i det enskilda fallet.

Den ”viral rättvisan” saknar den formella rättens koppling mellan process och konsekvens eftersom varken den som hänger ut någon, eller sociala medier-plattformarna, förfogar över konsekvenserna. Ingen av de inblandade parterna har möjlighet (eller rätt) att utöva våld på det sätt som staten har, och ingen kan ensam avgöra skuldfrågan, fälla till ansvar och utdöma straff. Det är vi som tar del av berättelsen och den eventuella motberättelsen som förfogar över konsekvenserna. En konsekvens kan exempelvis vara att den utpekades arbetsgivare anser att det finns skäl att säga upp personen, vilket i och för sig regleras av arbetsrättslig lagstiftning. Den utpekades vänner och familj förfogar i sin tur över möjligheten att förskjuta personen; de måste göra sin egen moraliska bedömning utifrån informationen som kommit fram i berättelsen. Ett ytterligare exempel är framtida eller pågående affärskontakter.

Det är alltså inte den som berättar som bär hela ansvaret för konsekvenserna, vi (arbetsgivare, familj eller samhället i stort) delar det med personen som delar med sig av sin berättelse. Det betyder inte att frågan om makt är oväsentlig. Den utpekades och utpekarens maktpositioner kan ha betydelse för vems berättelse som blir trodd på. Maktförskjutningen det innebär att den som berättar får sin berättelse bekräftad tycks dock vara #metoo-rörelsens signum.

Att synliggöra hur ansvaret för konsekvenserna är fragmenterat i den viral rättvisan medför att vi bör vara uppmärksamma på om en persons utpekande av en förövare i sociala medier jämställs med en anklagelse om brott, eftersom vi därmed riskerar att tänka på sociala medier som om de vore en domstol (som bara saknar vissa rättsstatliga principer att förhålla sig till). Möjligtvis är det inte berättaren som gör sin berättelse till en anklagelse om brott. Det kanske är vi andra som gör det om vi betraktar ett Facebook-inlägg med efterföljande kommentarer som en *process* som syftar till ansvarsutkrävande.

Den sociala utstötningens historia

Jag påpekade tidigare en av skillnaderna mellan viral och formell rätt, nämligen att det i den formella rätten finns en tydlig koppling mellan process och konsekvens som den virala rätten saknar. Det finns dock också en likhet mellan viral och formell rättvisa på det sättet att konsekvenserna för den enskilde efter en formell brottmålsdom sällan inskränker sig till fängelse eller böter. En följd av såväl en brottmålsdom som ett utpekande i sociala medier kan vara att den utpekade personens ära eller goda rykte skadas. Det kan innebära att den dömda förlorar sitt jobb och har svårt att få arbete efter verkställt straff, inte kan behålla sin lägenhet eller att familj och vänner tar avstånd – kort sagt: en social utstötning. Den formella rätten styr i princip inte alls över sådana konsekvenser, även om det vid utdömandet av straff i domstol kan beaktas att den dömda kommer att förlora sin anställning. Här kan parentetiskt nämnas att det finns lagar som till exempel innebär att en person kan utvisas ur landet, eller att yrkeslegitimation eller jägarlicens kan återkallas som en följd av brott.

Det leder oss vidare till konstaterandet att den formella rätten i viss utsträckning tar sikte på att skydda den som har dömts för brott och sonat sitt straff från framtida repressalier. Exempelvis är möjligheten för arbetsgivare att begära att en sökande visar upp ett belastningsregisterutdrag starkt reglerad. Ett annat exempel är just förtalsbrottet som omfattar uppgiftslämnande både om den som har dömts för brott och den som har utpekats som brottslig utan grund. Utrymmet för att anse ett uppgiftslämnande som försvarligt kan dock anses vara större om den utpekade personen faktiskt har dömts för brott. Som nämnt ovan har förtalsmålen med anledning av #metoo inte rört fall där någon spridit uppgifter om att en person dömts i domstol för sexualbrott. Det är alltså mer en hypotetisk fråga hur ett sådant förtalsmål skulle bedömas i samband med #metoo.

Dock är det intressant att titta närmare på detta eftersom förtalsbrottets konstruktion visar att en uppdelning i å ena sidan viral rätt och å andra

sidan formell rätt inte helt lätt låter sig göras. Även om en person har dömts i domstol kan det finnas ett intresse att sprida uppgiften om domen vidare, kanske för att varna andra. Att en dom som huvudregel är offentlig betyder inte att det är helt lätt att ta reda på om en person har dömts för brott. Den virala rätten kan således tillgodose syften som den formella rättvisan inte gör, och därmed kan vi inte enkelt säga att den formella rättvisan utgör det legitima alternativet till den virala. Dessutom bör frågan om social utstötning såväl efter en formell brottmålsdom som efter ett utpekande i sociala medier ses i ljuset av straffrättshistorien och det rådande kriminalpolitiska klimatet.

Samtidigt som straffrätten genom tiderna sett mycket strängt på ärekränkning har förlust av ära också varit ett straff i Sverige; från den medeltida fredlösheten – utstötning ur samhället och förlust av egendom – till 1800-talets ”förlust av medborgerligt förtroende”, vilket innebar att den dömda förlorade allmän befattning och skulle anses som vanfrevdad.¹⁰ Den som dömts till vanfrevd kunde inte få ett rent ”frevdebetyg” från prästerna – det vill säga ett dokument som intygade att personen ägde medborgerligt förtroende – vilket förutsattes bland annat för att få vissa anställningar. 1937 avskaffades straffet ”förlust av medborgerligt förtroende”. I motiven angavs bland annat att denna påföljd var direkt ägnad att *motverka* den dömdes moraliska återupprättande, vilket stred mot straffets ändamål, det vill säga att ”förbättra den dömda”.¹¹ Att ärelöshetsstraff helt avskaffades kan sättas i samband med den samtida behandlingsideologin som genomsyrade straffrätten och kriminalpolitiken. Brottslingen skulle behandlas för att inte begå brott i framtiden, och sådana påföljder som försvårade för den dömda att efter frigivning skaffa sig arbete sågs som olämpliga. Behandlingsideologin blev starkt ifrågasatt under andra hälften av 1900-talet och i dess ställe trädde den nyklassiska straffrättskolan som menar att straffet ska stå i proportion till brottet. Istället för att fokusera på framtiden och fråga sig vilket straff som är lämpligast för att den dömda inte ska

återfalla i brott, har fokus nu förskjutits mot det bakåtblickande, det vill säga på relationen mellan brottet och straffet och inte på individens möjlighet till förbättring. Dock är det ju fortsatt så att den svenska rättsordningen skyddar den brottsdömdes rykte genom förtalsbrottet. Här gör sig således behandlingsideologin alltjämt gällande.

I vilken omfattning en dömd person bör skyddas från de sociala konsekvenser som kan följa på en brottmålsdom avgörs av den ideologi som dominerar i den kriminalpolitiska diskursen. I till exempel USA kan uppgifter om personer som dömts för sexualbrott publiceras offentligt, enligt den så kallade Megan's Law. England och Wales har en liknande men mindre omfattande reglering genom den så kallade Sarah's Law. Men, som jag påpekat ovan, den kriminalpolitiska diskursen är inte begränsad till det formella rättssystemet. Den får också betydelse för frågan om konsekvenserna för en person som pekats ut i andra sammanhang som skyldig till sexuella övergrepp och handlar ytterst om i vilken utsträckning en utpekad eller dömd person ska inkluderas i eller exkluderas ur den samhälleliga gemenskapen.

Ett nytt kriminalpolitiskt klimat

Vad är det som står på spel i #metoo och de efterföljande förtalsåtalen? Den omedelbara konflikten, såsom den har framställts i rapporteringen kring höstens förtalsrättegångar, står mellan å ena sidan kvinnors frihet att berätta om sexuellt våld och å andra sidan mäns skydd från ryktesspridning. Men i förlängningen är det också förhållandet mellan utpekanden i sociala medier, det jag har kallat för viral rätt, och brottsanmälningar i den formella rätten och frågan om i vilken mån upprätthållandet av lag och ordning är förbehållet rättsväsendet. Som nämnts förhåller sig förtalsbrottet till kriminalpolitiska ställningstaganden kring huruvida utpekade/dömda personer ska inkluderas i eller exkluderas ur samhällsgemenskapen. Mot bakgrund av detta framträder ett problem för den rörelse som söker social rättvisa genom att uppmärksamma sexualiserat våld utanför den formella rättens ramar. Nämligen att talet om sexualiserat våld begripliggörs i och genom ett kriminalpolitiskt klimat, där såväl den virala som den formella rätten karaktäriseras av repression, skuldbeläggande och stigma.

Noter

- 1 För en översikt se Kara Fox och Antoine Crouin, "Men Are Suing Women Who Accused Them of Harassment. Will It Stop Others from Speaking Out?", CNN: www.cnn.com/2019/06/05/europe/metoo-defamation-trials-sandra-muller-france-intl/index.html.
- 2 Agneta Bäcklund et al, *Brottsbalken En kommentar: Su 14*. Stockholm: Norstedts Juridik (Zeteo), 2019; Alvar Nelson, *Rätt och ära: Studier i svensk straffrätt*. Uppsala: Lundequist, 1950.
- 3 Jämför NJA II 1962, s 148.
- 4 NJA II 1962, s 145.
- 5 Anastasia Powell och Nicola Henry, *Sexual Violence in a Digital Age*, London: Palgrave Macmillan UK, 2017; Mark Wood, Evelyn Rose och Chrissy Thompson, "Viral Justice? Online Justice-Seeking, Intimate Partner Violence and Affective Contagion", *Theoretical Criminology* 23, nr 3, 2018, s 375-393.
- 6 Angående det sistnämnda, se Carol Smart, *Law, Crime and Sexuality. Essays in Feminism*, London: Sage, 1995.
- 7 Se exempelvis Per Ole Träskman, "Vem är kriminalpolitikens nyckelperson: brottslingen, brottsoffret eller 'jag' själv?", *Juridisk Tidskrift*, nr 3, 2009, s 497-515; Andreas Anderberg and Dennis Martinsson, "Hårdare tag i valårets tecken. Ett kritiskt inlägg om den senaste tidens straffrättspolitik", *Juridisk Tidskrift*, nr 4, 2018, s 921-938.
- 8 Steven A Kohm, "Naming, Shaming and Criminal Justice: Mass-Mediated Humiliation as Entertainment and Punishment", *Crime, Media, Culture* 5, nr 2, 2009, s 188-205.
- 9 R A Duff, *The Realm of Criminal Law*, Oxford: Oxford University Press, 2018, kapitel 1.
- 10 Göran Inger, *Vanfrejd: Från infamia till förlust av medborgerligt förtroende*, Uppsala: G Inger, 2001.
- 11 SOU 1935:60 Promemoria angående avskaffande av påföljd enligt 2 Kap. 19 § strafflagen jämte vissa andra straffpåföljder.